

Слід зазначити: у той час гетьман мав широкі повноваження, саме йому належала законодавча, адміністративна та військова влада, він був вищою апеляційною інстанцією стосовно діючих судових органів. До його повноважень також належало затвердження судових вироків.

Всі вищезазначені факти, які ґрунтуються на історичних дослідженнях вчених, дають достатньо підстав говорити про те, що для вітчизняного законодавства апеляція не нове явище. Даний інститут, за період свого формування, зазнавав значного впливу з боку права пануючих держав. Але жодного разу він не втрачав своїх особливостей і власної специфіки у важкий період становлення української державності. Дискусійним залишається питання моменту зародження апеляційного оскарження та перегляду судових рішень на території українських земель, проте для нашого дослідження воно не має першочергового значення.

Таким чином, система судоустрою того часу далеко не досконала, а тим більше не відповідала засадам гуманізму, демократії та вимогам громадянського суспільства. Вона була невіддільна від адміністрації. Відсутній рівноправний механізм реалізації права на апеляцію, що пояснювалося слабким розвитком правових суспільних відносин, вкрай поганий зв'язок з віддаленими частинами держави та низьким рівнем правосвідомості населення.

ДЕНИСОВА Ю. С.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
асистент кафедри кримінального процесу

ПРОБЛЕМАТИКА ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПОРЯДКУ ЗДІЙСНЕННЯ ПЕРЕГЛЯДУ СУДОВИХ РІШЕНЬ ЗА НОВОВІЯВЛЕНИМИ ОБСТАВИНАМИ

Реформування кримінального процесуального законодавства України зумовило необхідність здійснення наукового аналізу нових процесуальних норм та правових інститутів, а також стадій кримінального процесу, що зазнали суттєвих змін. До таких належить і одна з форм перегляду судових рішень — кримінальне провадження за нововиявленими обставинами.

Перегляд судових рішень спрямований на забезпечення прав та законних інтересів учасників кримінального провадження, виявлення й виправлення судових помилок, що призвели до винесення незаконних, необґрунтованих та несправедливих судових рішень, і тому є важливою гарантією реалізації права на справедливий суд.

Судові рішення, що набрали законної сили, можуть бути переглянуті за нововиявленими обставинами (ч. 1 ст. 459 КПК).

Значною новелою, що передбачена КПК, є формалізовані вимоги до заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами. Така заява повинна бути подана в письмовій формі й, окрім іншого, містити обґрунтування з посиланням на обставини, що підтверджують наявність нововиявлених обставин, та зміст вимог особи, яка подає заяву до суду. До заяви додаються копії заяви в кількості, необхідній для їх надіслання сторонам і учасникам кримінального провадження. Цей обов'язок не поширюється на особу яка тримається під вартою. Процесуальними санкціями за недодержання вимог до оформлення такої заяви за аналогією з касаційним провадженням передбачено залишення заяви без руху, а в разі, якщо особа не усунула недоліки у строк, визначений судом, — повернення заяви.

У КПК значно розширено перелік осіб, котрі мають право ініціювати перегляд судових рішень за нововиявленими обставинами. КПК 1960 р. ґрунтується на одній із класичних моделей, згідно з якою право ініціювати перегляд судових рішень за нововиявленими обставинами належить найвищим посадовим особам системи юстиції, а сам перегляд здійснюється касаційним судом. (Петренко Ю. (Не)остаточний вирок. Доцільно передбачити в КПК відповідних механізм проведення розслідування нововиявлених обставин // Закон і бізнес. — 2012. — № 7 (1046). // Режим доступу: http://zib.com.ua/ua/7954-pereglyad_sudovih_rishen_za_novoviyavlenimi_obstavinami_za_p.html)

Реформа кримінального процесуального законодавства у частині, що стосується перегляду судового рішення за нововиявленими обставинами, має не тільки прогресивні аспекти, але і певні недопрацювання.

Діючий КПК не передбачає на якому етапі буде проводитись розслідування цих нововиявлених обставин. Оскільки суд, до якого подана заява про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами, не має можливості для розслідування чи перевірки таких обставин, то доречно було б доповнити статтю положенням, про те що суд своїм рішенням направляє справу прокурору чи у відповідний орган досудового розслідування для перевірки обставин, які вважаються нововиявленими.

У КПК йдеться про можливість перегляду за нововиявленими обставинами усіх без винятку судових рішень, що набрали законної сили. Вважаємо доцільним доповнити закон положеннями про неможливість перегляду за нововиявленими обставинами деяких ухвал суду, наприклад, які не перешкоджають судовому провадженню. Слід звернути увагу, що ухвалення судом рішення без урахування обставин, які суд не міг врахувати через незнання про їх існування, не є недоліком чи помилкою роботи суду, особливо з огляду на принцип диспозитивності, відповідно до якого слідчий суддя, суд у кримінальному провадженні

вирішує лише ті питання, що винесені на його розгляд сторонами та віднесені до його компетенції, і не може з власної ініціативи здійснювати пошук та збирати докази. Натомість у ч. 1 ст. 463 КПК йдеться саме про помилку суду внаслідок незнання про існування цієї обставини. Зрозуміло, що нововиявлені обставини необхідно перевірити.

Наразі в новому КПК суду фактично пропонується здійснювати таку перевірку під час судового розгляду. В цілому така позиція є логічною, зважаючи на необхідність скасування повноваження суду стосовно відправлення матеріалів кримінальної справи на додаткове розслідування. Разом з тим виявлення деяких нових обставин спричинить необхідність проведення таких слідчих дій як обшук, огляд, огляд трупа, слідчий експеримент та інші. До таких нововиявлених обставин слід віднести виявлення живою особою, яка вважалася вбитою, викриття обману, якщо засуджений видавав себе за іншу.

При поданні заяви про перегляд за нововиявленими обставинами судового рішення будь-якої інстанції слід враховувати вимоги п. 1 ст. 463 КПК про те, що заява про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами подається до суду тієї інстанції, який першим допустив помилку внаслідок незнання про існування таких обставин. (Сиза Н. П. Провадження за нововиявленими обставинами у кримінальному процесі України: проблеми процесуальної форми // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право: Науково-фаховий журнал. — 2012. — Вип. 19. — Т. 4. — С. 150–153.)

Відповідно до ст. 461 КПК, заяву про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами може бути подано протягом трьох місяців після того, як особа, яка звертається до суду, дізналася або могла дізнатися про ці обставини.

Вказана стаття обмежує строком можливість подання заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами задля досягнення стабільності судових рішень та з метою дотримання принципу юридичної визначеності, що є складовою верховенства права.

КПК не визначив наслідків пропущення строку звернення про перегляд за нововиявленими обставинами, тому належить за аналогією керуватися правилами, що діють при перегляді судових рішень в апеляційному, касаційному провадженні і провадженні за винятковими обставинами.

Отже, кардинальні зміни основних правил провадження за нововиявленими обставинами є не до кінця продуманими та послідовними. Можливо, практика застосування цих правил покаже слабкі місця у регулюванні цієї стадії кримінального процесу, що стане поштовхом до внесення змін у КПК України.